

нием работы ва-
лений с другими

atory Panagjuriste
(and 3) with data
ween observatory
Table 3 gives the
Panagjuriste and
agnetic field. It is
n reliability in the
records and the
s and the little
period, 1962-1993
achieved by the
of measurement,
ular comparative

БЪЛГАРСКА АКАДЕМИЯ НА НАУКИТЕ * BULGARIAN ACADEMY OF SCIENCES
БЪЛГАРСКО ГЕОФИЗИЧНО СПИСАНИЕ * BULGARIAN GEOPHYSICAL JOURNAL
Т. XXI, № 4 VOL. XXI, No 4
София * 1995 * Sofia

Хроника

Основоположност в науката и мъдрост в живота

професор Иван Николов Петков на 80 години

Българската интелигенция, научната общественост и особено геофизичните среди у нас с чувство на законна гордост и признателност отбелязват 80-годишния юбилей на професор Иван Петков — основоположника на редица направления и изследвания у нас в областта на физиката на Земята и приложната геофизика. Проф. Иван Петков е роден на 1 ноември 1915 г. в София в семейство на служаци. През 1938 г. завършва Физико-математическия факултет на Софийския Университет, специалност математика с втора специалност физика. От самото начало той проявява сериозен интерес към геофизичните проблеми, към общата и приложна геофизика, които се превръщат в главно поле на неговата изследователска и научно-организационна дейност. Наред с пристрастието си към геофизиката, той запазва и любовта си към музиката, предаността към семейството, грижовността към децата и внуците, приятелите и учениците си. С присъщата му гражданска съзнателност той намира време да развива и широка организационна и обществена активност за развитието на научни дружества и съюзи, за образованието и добруването на нашия народ. За това говорят делата му в Студентските научни дружества, научно-техническия съюз по Минно дело, Съюза на научните работници, мандата му като съветник в софийския район „В. Левски“ (1966—1971 г.) и много други.

След завършване на следването си, през 1941 г. Ив. Петков постъпва като асистент в Астрономическото отделение на тогавашния Държавен географски институт, където заедно с акад. Владимир Христов полага основите на гравиметричните изследвания в страната. В периода до 1946 г. е създадена основната махална гравиметрична мрежа у нас, изграден е еталонен гравиметричен полигон и е построена Софийската гравиметрична станция. С това е завършен един труден и много важен етап от развитието на нашата гравиметрия, оказал плодотворно влияние върху всички по-късни изследвания, както в областта на абсолютните измервания, така и за гравипроучването.

След специализация в Москва по сеизмопроучвателни методи през 1947—1948 г., Ив. Петков, вече на работа в Управление геоложки проучвания (сега Комитет по геоло-

гия), през 1949 г. полага началото на сеизмопроучването у нас, като прилага успешно метода на пречупените вълни за изучаване на геоложки структури и търсене на полезни изкопаеми. До 1955 г. като старши геофизик ръководи и участва в редица гравиметрични и сеизмични изследвания в различни райони на страната за търсене на полезни изкопаеми, геотектонски проучвания и геолого-геофизично райониране.

Средата на петдесетте години характеризира Ив. Петков като зрял изследовател с изграден авторитет и популярност. Расте кръгът от решени задачи, разширява се полето на научните му интереси. Множат се научните му публикации, получават достойно признание у нас и в чужбина. Като хоноруван преподавател в Софийския университет през 1953 г. Ив. Петков започва да чете първите самостоятелни курсове по гравиметрия и сеизмометрия пред студентите от Физическия и Геолого-географския факултети, а от 1957 г. и първия курс по Обща геофизика със значителен обем от лекции по сеизмология. Под негово ръководство и с личното му участие се съставят едромасщабни гравиметрична и магнитна карти на Северна България. Той участва активно в сеизмологични изследвания за целите на сеизмичното и микросеизмично райониране на страната. В изпълнение на международни съглашения през 1958—1959 г., Ив. Петков извършва за първи път абсолютно определяне на силата на тежестта за страната чрез махална гравиметрична връзка със световната гравиметрична точка в Потсдам, Германия. Осъществено е уникално геофизично измерване, дало възможност за свързване на българската гравиметрична мрежа с мрежите на други страни, което има съществено значение за изучаване строежа на Земята, решаването на важни задачи на висшата геодезия, за военното дело и др. По инициатива и под методическото ръководство на Ив. Петков, съвместно с акад. Вл. Христов, през 1959—1960 г. се извършват високоточни гравиметрични измервания за създаването на опорна самолетна първокласна гравиметрична мрежа за страната. В резултат е изработена едромасщабна (М 1:200 000) държавна гравиметрична карта, на която той е един от авторите.

След активната научно-изследователска дейност не закъснява и признанието. През 1961 г. Ив. Петков е хабилитиран за доцент във Физическия факултет на Софийския университет и с право той може да бъде определен като основоположник на специализацията по геофизика към катедрата по „Метеорология и геофизика“ във факултета. По същото време е избран и за старши научен сътрудник в Геологическия институт, където става първият ръководител на секция „Геофизика“ — едно ново и единствено извън ВУЗ звено, занимаващо се с научноизследователска работа по приложна геофизика. От 1969 г. Ив. Петков е хабилитиран за професор във Физическия факултет на Университета. Същата година излиза от печат част първа „Сеизмология“ от неговия модерен курс по „Обща геофизика“, а част втора „Гравиметрия и земен магнетизъм“ — през 1971 г. Това е основен курс за студентите по геофизика, от него са се учили и ще се учат още много български геофизици.

Многогранно, оригинално и широкообхватно е научното творчество на проф. Ив. Петков. Той е автор на повече от 120 научни труда, обзорни статии и научно-популярни материали. Автор и съавтор е на седем монографии и монографични сборници. Научните му трудове са отпечатани в добре известни наши и чуждестранни списания и издателства — в Русия, Германия, Унгария, Чехия и др. Работите му са високо ценени от нашата геофизична общественост, получили са международна известност и признание, за което говорят многобройните цитирания и позовавания на неговите публикации у нас и в чужбина. За българската геофизична наука те имат определяща роля за развитието на редица научни направления от геофизиката на твърдата Земя. Творчеството на проф. Ив. Петков го представя като вещ, талантлив, скромен и широкопланов специалист и изследовател. То обхваща основните направления в геофизиката и се отличава с едно много съществено предимство — работите му, включително теоретичните, са написани строго, стегнато, но и достъпно, така, както е нужно на всеки читател — научен работник и специалист. Победило е перото на физика, зад който е седял и осмислял математикът. Списъкът на най-важните научни публикации на проф. Ив. Петков до 1985 г. са дадени в статията „По пътя на възходящото научно творчество — професор Иван Николов Петков на 70 години“ в Българско геофизично списание, т. 12 N1, 1986, а след този период — в края на настоящата статия.

Основните научни направления:

— теоретични математични задачи с първоначални елементи по нови моделни изследвания

— комплексни използване на сеизмологичните първите резултати се прилага за първи път международните геотектонични райони и Карпатите;

— Изучаване на сеизмичността и съставяне на първоначални работи за регионална статистика;

— Изследване на сеизмичността участие в подработване на теоретико-приложни събития на Балканския полуостров; участие в издаване на списание

— издаване на списание и друга педагогическа работа

— научно-организационните задачи и резултатите от енциклопедичните работи

Цялостното творчество на проф. Ив. Петков е обусловено от неговата дългогодишна работа по геофизика (1976—1990 г.)

Той е дългогодишен ръководител на работната програма „Приложна геофизика“ — комисия и др. През 1976 г. лично, в многобройни чужбини, изнесъл лекции. Той е член лекторско училище (Стокхолм), почетен член на редица геофизически факултети и институти по науки при ВАК, на конференциите, Научно-изследователския център по сеизмология. Член е на редни съвет на Геологическия институт. Известност проф. Ив. Петков е получил и награди.

Отдавайки за научни работници здраве и успехи в работата си за постигане на новини.

прилага успешно търсене на полезни лица гравиметрич-ене на полезни из-

зрял изследовател ачи, разширява се и, получават дос- в Софийския уни- ителни курсове по лого-географския елен обем от лек- не се съставят ед- а. Той участва ак- росеизмично ра- през 1958—1959 г., та на тежестта за метрична точка в не, дало възмож- на други страни, аването на важни и под методичес- ез 1959—1960 г. се на опорна само- изработена едро- й е един от авто-

а и признанието. ултет на Софийс- положник на спе- изика“ във факул- югическия инсти- но ново и единст- юта по приложна ически факултет ология“ от него- и земен магнети- от него са се учи-

рчество на проф. и и научно-попу- ифични сборници. странни списания у са високо цене- на известност и на неговите пуб- определяща роля дата Земя. Твор- омен и широкоп- я в геофизиката и ючителен теоре- е нужно на всеки зика, зад който е ликации на проф. научно творчес- юфизично списа-

Основните научни и творчески приноси на проф. Ив. Петков са в следните главни направления:

— теоретични разработки и изследвания върху правата и обратните сеизмокине- матични задачи с приложения за изучаване на земната кора и определяне на геострук- турни елементи по методите на отразените и пречупени вълни, включително ултразву- кови моделни изследвания;

— комплексни изследвания и резултати по строежа на земната кора в България с използване на сеизмични, гравиметрични и магнитни методи; през 1962 г. са получени първите резултати у нас за поведението на границата на Мохоровичич: в съавторство се прилага за първи път у нас методът на дълбочинното сеизмично сондиране по меж- дународните геотраверси, минаващи през територията на страната, Централните Бал- кани и Карпатите; разработка и оценка на структурни и геодинамични модели;

— Изучаване на геофизичните полета: гравитационно, магнитно, топлинно и др. и съставяне на първите едромасщабни карти и разрези за страната, включително мето- дически работи за достоверно картиране на полетата и тяхната обективна интерпре- тация;

— Изследвания върху сеизмичността на страната и отделни сеизмични зони; участие в подработката на първите правилници за противоземетръсно строителство у нас; теоретико-приложни работи върху регионалните разпределения на сеизмичните събития на Балканите; първи работи по микросеизмично райониране на София и кот- ловината; участие в новото прогностично сеизмично райониране на страната;

— издаване на основни курсове за обучение на студентите от Софийския универ- ситет и друга педагогическа литература;

— научно-организационни и документални работи по историята, развитието, за- дачите и резултатите в сферата на общата и приложна геофизика, включително основ- ните енциклопедични издания в страната.

Цялостното научно творчество на проф. Ив. Петков не може да се разглежда от- къснато от неговата активна научно-организационна и друга обществено-полезна дей- ност. Той е дългогодишен председател на Националния Комитет по Геодезия и Гео- физика (1976—1991 г.) и негов постоянен член от създаването му. Това е органът, кой- то ръководи и координира българското участие в международното геофизично сът- рудничество, по линията на Международния съюз по геодезия и геофизика, комплекс- ната програма „Планетарни геофизични изследвания“. Европейската сеизмологична комисия и др. Проф. Ив. Петков е участвал като ръководител на наши делегации, а и лично, в многобройни научни конгреси, симпозиуми, работни групи и съвещания у нас и в чужбина, изнесъл е многобройни научни доклади, съобщения и национални отчет- ти. Той е чел лекции във Фрайбергската минна академия, Кралското висше техничес- ко училище (Стокхолм), университета в Упсала и др. Проф. Ив. Петков е дългогоди- шен член на редица научни съвети: научния съвет на бившия ЕЦНЗ, съвета на Физи- ческия факултет на СУ, на специализираните съвети по Геофизика и по Геологически науки при ВАК, научните съвети на Геофизичния институт, на Геологическия инсти- тут, Научно-изследователския институт по полезни изкопаеми към Комитета по гео- логия. Член е на редколегиата на Българско геофизично списание и на редакционния съвет на Геологика Балканика. За своята научна, организаторска и обществена дей- ност проф. Ив. Петков е награждаван многократно с държавни и ведомствени отли- чия и награди.

Отдавайки заслужено признание на проф. Ив. Петков, българските геофизици, научни работници и специалисти му пожелават още много години творческа младост, здраве и успехи в неговата благородна и ползотворна дейност за издигане на нивото и за постигане на нови успехи на родната геофизика. Да му е честит 80-годишния юби- лей.

проф. Людмил Христосков

Основни публикации на проф. Ив. Петков след 1985 г.

Geodynamic studies in the region of Sofia — argumentation, results and prospects. *Geologica Balcanica*, v. 17 N2, 1987 (in co-authorship).

Гравитационно поле и съвременни движения земной коры Карпато-Балканского региона. В „Литосфера Центральной и Восточной Европы — Геодинамика“. Наукова думка, Киев, 1988 (в соавторстве).

Физика на Земята. ДИ Народна просвета, С., 1989 (в съавторство).

Модельные исследования сейсмических волновых полей при зонах разрывных нарушений. *Бълг. геол. сп.*, т. 16 № 2, 1990 (в съавторство).

Хроника на първите стъпки на приложната геофизика в България. В сб. „Методи и технологии за търсене на минерални суровини“, т. 1, ДИ Техника, 1990 (в съавторство).

Към дифракционната сеизмокинематична задача. *Бълг. геол. сп.*, т. 17 N4, 1991.

Акад. Вл. Христов и първите регионални гравиметрични измервания в България. Сб. статии, ЦЛВГ БАН, 1992.

Едно решение на сеизмокинематичната задача за стъпална (разседна) структура с дуплексни вълни. *Бълг. геол. сп.*, т. 19 N2, 1993.

Комплексные геофизические исследования Карпат. Сб. ст. „Геофизические исследования литосферы“, 1994 (в соавторстве).

XXI Свет
СЪЮЗ ПО
2—14 юли

Ц. Христова

Геофизичен Инст

От 2 до 14
Международния
следните между
IASPEI (Между
IAVCEI (Между
IAGA (Междуна
родна Асоциат
на Хидроложит
Океана. В IUGG
се провежда на в
низации, работ
участници от ця
научна литерату
палеомагнитни
поради липсата
пълен комплекс

Българската
(Геофизичен Ин
опасността от цу
сесия „Динамика
женията в дълб
разпределение на
Северно Перу, К
секуларни и пале
ност. Проблеми
М. Ковачева, Н. К
ните данни за по
П. Мартон, изнес
лите на археолог
изследване на па
ва, бе представен
зитата“.

В рамките на
всички научни на
ботно съвещание
археомагнитни и
разположение на
ГФИ, стая 216. На
посредством съз
ренция бе гласув
магнитните обсе
гарският Национ
бе оторизирал М
България бе счет